

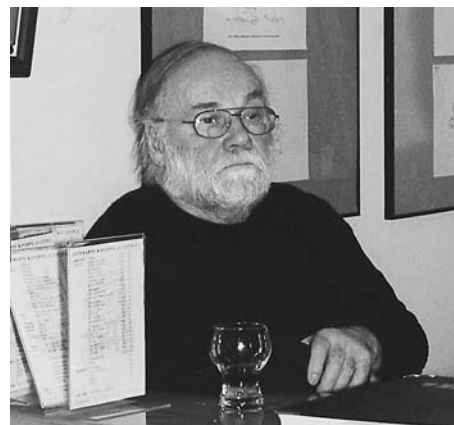
Stanislav Holeček (1935–2022)

Dlouholetý grafik Živy, který utvářel podobu našeho časopisu od 60. let minulého století až do počátku 21. století, zemřel ve čtvrtek 24. listopadu, jen několik dní po svém rovněž dlouholetém příteli Janu Krelukovi, o němž píšeme o dvě strany dříve.

Standa, jak jsme mu říkali, byl grafikem „staré školy a řemesla“ – říkal nám, dívejte

se, abyste viděli (věděli) – jeho přístup byl klidný, poctivý, solidní, vždy byl ochotný udělat vše pro Živu, nehleděl na čas strávený nad přípravou zrcadla. Měl vždy jasnou představu. Neměl rád „panáky“. Byl svůj. Naučil nás, jak se dělá časopis.

S tichou vzpomínkou a poděkováním redakce Živy

Jan Plesník

Velmi bolestivá zpráva nejen pro ochranu přírody. Odešel Václav Petříček

Ostrý lednový mráz sevřel jihozápadní pobřeží Baltského moře – přesto jsme se na prohlídku malého ostrova Vilm, kde v prostorách bývalého rekreačního střediska východoněmecké vlády působí aktivní Mezinárodní akademie ochrany přírody (INCA), vydali téměř všichni. Když jsme u mělkého zálivu na severu ostrůvku s výhledem na známější Rujanu došli k rozlehlé rákosině, Václav Petříček, jako vždy do slova překypující energií, nám s úsměvem postupně ve třech jazycích názorně předvedl různé staré části stébel rákosu obecného (*Phragmites australis*). Protože seminář byl mimo jiné věnován invazním nepůvodním druhům, plynule přešel do výkladu ze Severní Ameriky popsané vnitrodruhové invaznosti zmiňované rostliny.

Popsaná příhoda, která se udála před více než dvěma desetiletími, vystihuje dvě charakteristické vlastnosti RNDr. Václava Petříčka. První byla jeho doslovná posedlost prací, umocněná hlubokými znalostmi hned z několika oborů, mimořádnou ochotou poznávat stále nové věci

a průběžně se učit, stejně jako jen málokomu do vínku danou schopností předávat široké spektrum vědomostí dalším zájemcům. Současně potvrzuje, že Václav rozhodně nebyl od života odtrženým vědatorem žijícím ve vlastním světě, ale zosobňoval bytostně společenského člověka a milovníka jakéhokoli krásna, půvaby něžného pohlaví nevyjímaje. Psychologové by jej určitě označili za člověka s vysoce nadprůměrným estetickým cítěním.

Václav přišel na svět 29. prosince 1944, v době, kdy již většina světa věřila, že zažívá poslední zimu největšího válečného konfliktu, jaký lidstvo poznalo. V Kosmonosech jsou Petříčkové doloženi od 17. století jako významná kupecká rodina. Vaškův tatínek ale uvedenou tradici porušil a stal se renomovaným mladoboleslavským chirurgem. I když původně chtěl jít v otcových stopách, jako školák začal, slovy gymnaziálního profesora rostlinopisu a živočišnopisu ve výslužbě Albína Bočka v geniální parodii Adéla ještě nevečeřela, obcovat s bohýní Flórou (viz také Živa 2015, 3: LI).

Po maturitě se vyučil zahradníkem, což ho jednak utvrdilo v přesvědčení, že opravdu stojí za to se upsat rostlinám, jednak mu tento krok pomohl zmenšit kádrové stigma hocha z katolické živnostenské rodiny. Následně absolvoval Přírodovědeckou fakultu Univerzity Karlovy, kde k obhajobě předložil diplomovou práci zaměřenou – jak jinak – na květenu rodného kraje s důrazem na teplomilné druhy.

Od 1. října 1969 Petříček spojil svůj osud se státní ochranou přírody, nastoupil jako odborný pracovník na pražské ústředí tehdejšího Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody. V něm a jeho nástupnických institucích strávil více než čtyři dekády a s Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR spolupracoval i jako nadmíru čilý penzista. V péči o přírodní a krajinné dědictví se postupně vyprofiloval hned ve třech směrech. Jako botanik disponující ohromnou porcí teoretických a praktických znalostí důsledně dbal o propojení vědy a praxe na jejich dnes tak módním rozhraní, mimo jiné jako dlouholetý vedoucí odboru výzkumu a vývoje, resp. odboru ekologie ve státní ochraně přírody, kde jsme mohli – dnes to zní jako sci-fi – věnovat většinu času právě výzkumu. Václav prováděl pečlivě botanické inventarizace nejen maloplošných chráněných území, ale i větších územních celků. Za všechny jmenujme alespoň Křivoklátsko, kde úzce spolupracoval s Jiřím Kolbekem, nebo Kokořínsko. Jeho přínosu k poznání do začátku 90. let zcela nepřístupných míst – bývalých vojenských výcvikových prostorů Mladá (Milovice) a Ralsko (Mimoň), využívaných od r. 1968 sovětskou armádou – se dostalo uznání i v mezinárodním měřítku.

Vedle (geo)botaniky a fyto geografie se Václav stále více zaměřoval na krajinnou ekologii. Pokud někomu vděčíme za to, že moderně koncipovaný zákon č. 114/1992 Sb. zahrnuje krajinu v míře do té doby nejen v Československu nevídané, pak jde kromě tehdejšího ministra životního prostředí Ivana Dejmalu a jeho náměstka Svatomíra Mlčocha právě o Václava. Patřil k těm, kteří rozpracovali myšlenku územních systémů ekologické stability (ÚSES), jež v řadě případů pomohly zachovat také části nechráněné krajiny. K tomu připočteme, že během krátké doby úspěšně pronikl do tajů územního plánování a uvedené nemalé znalosti opakovaně uplatnil při rozhodování o tom, jak bude vypadat prostor, v němž žijeme a hlavně budeme žít. Ostatně

na mateřské vysoké škole (PřF UK) přednášel aplikovanou krajinnou ekologii a obětavě vedl diplomové práce.

Řada profesionálních i dobrovolných ochránců přírody má Václavovo jméno spojené s informováním, výchovou a vzděláváním široké veřejnosti a cílových skupin, zejména mladých lidí, a se získáváním jejich podpory. Na svém kontě má desítky článků, z nichž několik otiskla také Živa (např. 1991, 1: 15–20; 1998, 4: 154–156), rozhlasových a televizních vystoupení a přednášek. Na jedné z nich se s ním, skvělým řečníkem s vytříbenou slovní zásobou, setkal i čtrnáctiletý autor této vzpomínky. V mnoha lidech navíc vzbudil celoživotní zájem o ochranu přírody v rámci známého hnutí Brontosaurus. Kampaň nazvanou Brontosaurus to nepřežil, spuštěnou r. 1974 pracovníky tehdejšího Ústavu krajinné ekologie Československé akademie věd v Říčanech, rozvinul spolu s redaktorem podpultového časopisu Mladý svět Josefem Velkem a výtvarníkem Vladimírem Jiránkem, autorem loga hnutí, do mnohostranné iniciativy mladých, snažících se zlepšit neutěšený stav životního prostředí v Československu. Pod hlavičkou Brontosaura Václav pořádal od r. 1975 na hradě Zvířetice u Bakova nad Jizerou oblíbené studijní a pracovní tábory. Účastníci si mohli nejen vyslechnout přednášky uznávaných expertů a během exkurzí poznávat místní přírodu, ale také přiložit ruce k dílu při obnově romantické zříceniny a péči o okolní chráněná území. Zvířetickými prázdninami, jejichž úspěšný a přitažlivý formát převzali i další organizátoři, prošla plejáda budoucích ochránců přírody a environmentalistů včetně několika ministrů, ředitelů institucí a význačných akademických činovníků.

Přikročíme nyní od nepopíratelných faktů k člověčenství Václava Petříčka. Jeho osobnost vystihoval mimořádný všeobecný přehled, široké spektrum zájmů včetně sběratelství nejrůznějších předmětů a již zmiňovaný nevěšný smysl pro krásu všeho druhu. Každý, kdo se s ním setkal, jistě bude souhlasit s tím, že z Vaška vyzařovalo přirozené charisma zesílené osobitou elegancí a vstřícností k lidem.

V posledních letech se Václav s nezvyklou samozřejmostí stal hybatelem života právě v Kosmonosech, kde určitou dobu působil jako místostarosta a starosta. Mravenčí činností v obci spjaté s rodinnou historií jednoznačně potvrzoval, že vlastivěda není jen předmět na prvním stupni základní školy, ale naprosto živý a k naší škodě občas přehlížený vnímavý pohled na místa, která chápeme jako domov. Byl bych ale nerad, kdybych vzbudil představu, že Václav byl suchopárný nezábavný člověk. Opak byl pravdou. Stačí říci: vynikající a oblíbený společník, skvělý tanečník, nadprůměrný kytarista, výborný zpěvák a vtipný glosátor veškerého dění.

Neobyčejná vlídnost, trvalá slušnost a nehraná ochota pomáhat, tolik typické pro Václava, bývají dnes považovány mnohými za slabost. Obdiv si zaslouží i jeho odolávání tlakům těch, kterým snaha chránit přírodu a krajinu z nejrůznějších důvodů překážela, a to i po r. 1989. Není divu, že se v 80. letech prostřednictvím Josefa Vavrouška zapojil do činnosti šedé zóny právě v oblasti životního prostředí. Jediný

1 Zvířetický letní tábor hnutí Brontosaurus v r. 1975 – Václav Petříček (uprostřed) s účastníky tábora na výletě v Českém ráji
2 Václav Petříček (1944–2022) patřil k výrazným osobnostem, které formovaly československou a českou ochranu přírody a krajiny.

3 V květnu 2017 byla v Muzeu Kosmonosy zpřístupněna expozice věnovaná zašlým časům tamějších hokynářství, koloniálů a konzumů. Část exponátů na výstavu daroval z rodinného dědictví i V. Petříček (na fotografii vpravo). Snímek z archivu V. Petříčka

federální ministr životního prostředí jej přivedl i do Koordinačního centra Občanského fóra. Vybavuji si, jak po volbách v červnu 1992 odmítal podrobně popsat, co pracovníci jím řízeného útvaru Českého ústavu ochrany přírody konají, a do úředního spisu uvedl, že pokud to nové vedení Ministerstva životního prostředí neví, nemá na svém místě co dělat. I když vždy v přírodě hloubavě hledal zákonitost, podle nichž funguje, a prosazoval její účinnou ochranu založenou na důkazech, byl Václav, slovy Zdeňka Svěráka ve skladbě Ani k stáru z filmu Vratné lahve, citově založen. Snad mohu prozradit, že za jednu

z nejpůsobivějších básní pokládal Píseň o psu Sergeje Jesenina v kongeniálním překladu Jana Zábřany.

Velkorysou Václavovu povahu výmluvně dokládá příběh, který se udál v září 1992. Tehdy se na Přírodovědecké fakultě Univerzity Palackého v Olomouci, tedy kompromisně mezi Prahou a Bratislavou, uskutečnila první a současně poslední československá odborná konference o biologické rozmanitosti. Měla reagovat na přelomovou Konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji (UNCED), jež proběhla v červnu 1992 v brazilském Rio de Janeiru. Hlavám států, kterých se sešlo na jediném místě do té doby nejvíce v dějinných lidstva, byla mimo jiné předložena k podpisu v hodině dvanácté sjednaná klíčová norma mezinárodního práva Úmluva o biologické rozmanitosti (CBD).

Přestože jsem byl ve státní ochraně přírody tři dny i s cestou, jak říkali služebně starší hoši z mé čety, nedalo mi to a v diskusi jsem vystoupil s kacířskou myšlenkou. Připomněl jsem, že z pohledu teorie systémů, resp. informační teorie není rozmanitost jakékoli soustavy, biologické nevyjímaje, souhrnem jejich prvků včetně vzájemných vazeb mezi nimi, nýbrž veličinou, vyjádřenou jedním číslem a vycházející z entropie, tedy míry neurčitosti systému. Navrhl jsem proto definici biodiverzity tak, jak ji uvádí úmluva, odmítnout. Rýpavý názor postupně podpořilo hned několik debatérů, zejména z akademické sféry. Václav, který zasedání řídil, vyřešil situaci vskutku šalamounsky – nechal o návrhu hlasovat. Československo se tak stalo jediným státem, který veřejně odmítl pojetí biodiverzity vymezené CBD. Předpokládal jsem, že se na příští poradě odboru zaslouženě dočkám ostrých výtek. Naopak, Václav měl pro mé extempore jen slova chvály a stejně tak se s nadhledem zachovala i další legenda československé a české ochrany přírody Jan Čerovský, autor komentovaného překladu textu úmluvy do češtiny.

Ještě v dubnu 2021 Vašek slíbil, že mne po odeznění proticovidových opatření vezme do terénu, aby mi pomohl osvěžit chřadnoucí, navíc útržkovitě poznatky o naší flóře. K tomu již nedošlo.

V přeneseném slova smyslu velké srdce Václava Petříčka se zastavilo 25. srpna 2022.

